

Nazan Bekiroğlu'nun Yûsuf ile Züleyha Romanının Olay Halkaları ve Rüya Motifi

Mustafa EREN¹

Öz

Yûsuf ile Züleyha hikâyesi üç dinin kutsal kitapları olan Tevrat, İncil ve Kur'an-ı Kerim'de yer almaktadır. Bu hikâye bütün dünya edebiyatını etkilemiş ve günümüzde de hâlâ etkisini devam ettirmektedir. Yûsuf ile Züleyha hikâyesi, kutsal kitaplardan klasik edebiyata buradan da sözlü geleneğe geçmesi itibarıyla diğer halk hikâyelerinden ayrılır. Nazan Bekiroğlu, "yûsuf ile züleyha, kalbin üzerinde titreyen hüznün" olarak ifade ettiği Yûsuf ile Züleyha hikâyesini klasik hikâyenin olay örgüsüne bağlı kalarak yeniden oluşturmuştur. Romanda Züleyha'nın duyguları yoğunlukla ele alınmış, aşkın tarifi etrafıca yapılmıştır. Olay halkaları rüya üzerine kuruludur. Rüya motifi, masallarda ve halk hikâyelerinde önemli bir yer tutar. Mısırlılar rüyaları tanrılardan gelen mesaj olarak nitelemektedir. Türk ve İslam kültüründe de rüya önemli bir yere sahiptir. Kur'an-ı Kerim'de Hz. İbrahim, Hz. Yûsuf ve Hz. Muhammed (s.a.v.)'in rüyalarına yer verilmektedir. Nazan Bekiroğlu, Yûsuf ile Züleyha romanının son kısmında bu hikâyenin rüyanın hikâyesi olduğunu vurgular. Roman Yûsuf'un rüyasıyla başlar ve bunu Züleyha'nın rüyası, şerbetçi ile ekmekçi'nin rüyası, Firavun'un rüyası izler. Ayrıca Yûsuf'a zindanda rüya yorum ilmi verilmiştir. Bu çalışmada Yûsuf ile Züleyha romanındaki rüya motifi olay halkalarından hareketle incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yûsuf ile Züleyha Romanı, Olay Halkası, Rüya Motifi

Episodes and Dream Motif of Nazan Bekiroğlu's Novel Yusuf and Züleyha

Abstract

The story of Yûsuf and Züleyha is included in the holy books of three religions, the Torah, the Bible and the Holy Quran. This story has influenced the whole world literature and still continues to influence today. The story of Yûsuf and Züleyha differs from other folk tales in that it passed from sacred books to classical literature and from there to oral tradition. Nazan Bekiroğlu reconstructed the story of Yûsuf and Züleyha, which she expresses as "Yûsuf and Züleyha, the sadness that trembles over the heart", by adhering to the plot of the classical story. In the novel, Züleyha's emotions are dealt with intensely and love is described in detail. The plot is based on a dream. Dream motif has an important place in fairy tales and folk tales. Egyptians characterise dreams as messages from gods. Dream also has an important place in Turkish and Islamic culture. In the Holy Quran, the dreams of Hz. Abraham, Hz. Yûsuf and Hz. Muhammad (s.a.v.) are included. Nazan Bekiroğlu emphasises that this story is the story of the dream in the last part of the novel Yûsuf and Züleyha. The novel begins with Yûsuf's dream and is followed by Züleyha's dream, the dreams of the sherbet seller and the bread seller, and Pharaoh's dream. In addition, Yûsuf is given the science of dream interpretation in the dungeon. In this study, the dream motif in the novel Yûsuf and Züleyha is analysed based on the rings of events.

Key Words: Yusuf and Züleyha Novel, Episode, Dream Motif

Atf İçin / Please Cite As:

Eren, M. (2022). Nazan Bekiroğlu'nun Yûsuf ile Züleyha romanının olay halkaları ve rüya motifi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(3), 923-932.

Geliş Tarihi / Received Date: 01.11.2021

Kabul Tarihi / Accepted Date: 18.01.2022

¹ Dr. - Ordu TOBB Anadolu Lisesi, kutaymustafa@hotmail.com

 ORCID: 0000-0003-4153-2671

Giriş

Yûsuf ile Züleyha hikâyesi asırlar boyunca Türk ve dünya edebiyatında sözlü ve yazılı olarak işlenmiştir. Üç dinin kutsal kitapları olan Tevrat, İncil ve Kur'an-ı Kerim'de geçen *Yûsuf Kıssası* bu yönüyle insanlığın ortak kültürel mirası kabul edilebilir. Yûsuf ile Züleyha hikâyesinin konusunu oluşturan rüya, kıskançlık, kurt, kuyu, köle, sabır, aşk ve bu aşkın kazandığı anlamlar dünya edebiyatında şiir, hikâye ve romanlara konu edilmiştir. Hikâyenin bu kadar çok yaygınlık kazanmasında olay örgüsünün küçük büyük herkese hitap ediyor olması etkilidir. Türk edebiyatında Yûsuf ile Züleyha hikâyesinin ilk örneği Yesevî dervişlerinden Ali'nin 13. yüzyılda kaleme aldığı *Kıssa-i Yûsuf Aleyhisselâm* manzumesidir. Daha sonra Haliloğlu Ali, Şeyyad Hamza, Süle Fakih, Erzurumlu Darîr, Hamdullah Hamdi, Şerîfî, Kemalpaşazâde, Taşlıcalı Yahyâ gibi şair ve yazarlar tarafından birçok Yûsuf ile Züleyha yazılmıştır (Koncu, 2013, s. 39,40). Ülkemizde hikâyenin yazma ve taş baskı varyantlarının yanında sözlü gelenekten derlenmiş dokuz tane varyantı tespit edilmiştir (Daşdemir, 2012, s. 1,2).

Yûsuf ile Züleyha hikâyesinin kaynağı ile ilgili hikâyenin MÖ 15. yy. da yazılmış bir Mısır anlatısının en eski örneği olduğu söylenmektedir. Bunun yanında *İki Kardeş Masalı* diye bilinen Mısır başta olmak üzere birçok benzeri bulunan masalın da bu hikâyenin kaynağı olabileceği belirtilmektedir (Dolu, 1953 Akt: Daşdemir, 2012, s. 3). Ancak hikâyenin her üç kutsal kitapta da bulunması ve kutsal kitaplarda anlatılan hikâyenin olay örgüsünün sözlü ve yazılı gelenekte benzer şekilde devam ettirilmesi bu hikâyenin kaynağının kutsal kitaplar olduğunu göstermektedir.

Tevrat'ta Tekvin 37-50, İncil'de Resullerin İşleri 7 ve Kur'an-ı Kerim'de 12. Sûre'de Yûsuf kıssası anlatılmaktadır. Kur'an-ı Kerim'de Yûsuf Sûresi olarak yer alan kıssa; tefsirciler, İslam tarihçileri, kıssas-ı enbiya müellifleri, şairler ve âşıklar tarafından ayrıntılı olarak ele alınmış ve işlenmiştir. Kıssa, Kur'an-ı Kerim'de 111 ayetten ibarettir ve kıssaların en güzeli diye ifade edilmiştir. Kur'an-ı Kerim'deki kıssada Yûsuf'a âşık olan kadının adı geçmezken Müslüman müellifler onu Züleyha/Zeliha olarak isimlendirmişlerdir. Kutsal kitaplardaki en belirgin farklardan biri Yûsuf'un evliliğidir. Tevrat'ta Yûsuf, kâhin Potifar'ın kızı Asenat ile evlenirken, Kur'an-ı Kerim'de Hz. Yûsuf'un evliliğinden hiç bahsedilmemiştir (Daşdemir, 2012, s. 7,8). Nazan Bekiroğlu'nun romanında ise Yûsuf, Züleyha ile evlenmektedir.

Yûsuf ile Züleyha hikâyesi, kutsal kitaplardan klasik edebiyata buradan da sözlü geleneğe geçmesi itibarıyla diğer halk hikâyelerinden ayrılır. Bu hikâyenin sözlü gelenekte birçok âşık ve ozan tarafından anlatıldığı bilinmektedir. Bunların birçoğu yazıya geçirilmeden yok olmuştur. Hikâyenin motif ve epizotları üzerine karşılaştırmalı incelemeler yapan Daşdemir, âşıkların tespit edilebilen hikâye repertuarları arasında Yûsuf ile Züleyha hikâyesini anlatan sadece iki âşığın olduğunu belirtmektedir. Bu âşıklardan biri Posoflu Müdâmi diğeri ise Murat Çobanoğlu'dur (2012, s. 22).

Yûsuf ile Züleyha hikâyesinin Türk ve dünya edebiyatında birçok varyantı vardır. Özkan Daşdemir tarafından Türkiye'den 1 yazma, 1 taş baskı, 1 matbu, 3 sözlü varyant; diğer Türk topluluklarından 15 varyant olmak üzere toplam 21 varyantının motif sıraları verilmiş, bu varyantlar 17 epizot (olay halkası) halinde karşılaştırılmış ve epizotlara ait motiflerin Motif İndeks'teki yerleri gösterilmiştir (2012, s. 2). Varyantlardaki olay halkaları ve motifler çoğunlukla birbirine benzerdir.

Ali Berat Alptekin, "*Halk Hikâyelerinin Motif Yapısı*" adlı eserinde, halk hikâyelerinin ana olay halkalarını; "*kabramanın ailesi, kabramanın doğumu, kabramana isim verilmesi, kabramanın eğitimi, kabramanların âşık olmaları, kabramanın sevgiliyle karşılaşması, kabramanın gurbete çıkması, sevgilinin bir başka kabramanla evlendirilmek istenmesi, kabramanın memleketine dönüşü ve sonucu*" bölümleri hâlinde sıralamaktadır (Alptekin, 1997, s. 85-88). Klâsik halk hikâyelerinin çoğunda bu bölümler bulunur. Yusuf ile Züleyha hikâyesinde de bu olay halkalarından; kahramanın ailesi, âşık olması, sevgiliyle karşılaşması, gurbete çıkması, sevgilinin bir başka kahramanla evlendirilmek istenmesi gibi ana olay halkaları bulunmaktadır.

Nazan Bekiroğlu, "*yûsuf ile züleyha, kalbin üzerinde titreyen hüznün*" olarak ifade ettiği Yûsuf ile Züleyha hikâyesini klasik hikâyenin olay örgüsüne bağlı kalarak yeniden oluşturmuştur. Zaten onun deyimiyile; "*Her Yûsuf u Züleyha bir öncekinin hem aynıysa hem de başkasıdır. Ayna aynı kitap farklıdır ama kitapların en büyüğü ve en yücesi Kur'an-ı Kerim'dir*" (Bekiroğlu, 2005, s. 16)." Romanda Züleyha'nın duyguları yoğunlukla ele alınmış, aşkın tarifi etrafıca yapılmıştır. Züleyha, Yûsuf'un aşkında Rabb'ini bulmuş ve ona iman etmeye başlamıştır. Yazar kitabı yazarken kendini Ayasofya'da tahayyül etmektedir. Eser; "Söz Başı, Yûsuf'un Rüyası, Züleyha'nın Rüyası, Firavn'ın Rüyası, Dua ve Yazıcının Son Sözü" adlı altı bölümden oluşmaktadır.

Nazan Bekiroğlu'nun "Yûsuf ile Zûleyha" Romanının Olay Halkaları

Olay halkası; hikâye, roman gibi olaya dayalı metinlerde asıl olaya ulaşmaya yardımcı olan ve birbirine bağlı olaylar olarak bilinmektedir. Olay halkasının diğer bir adı da epizottur. Epizot, Türk Dil Kurumu Sözlüğü'nde: "*Bir roman veya hikâyedeki olay, dilim*" olarak tanımlanmaktadır (TDK Güncel Türkçe Sözlük). Türk Halk Edebiyatı Sözlüğü'nde ise: "*Destan, hikâye, masal gibi türlerde bir metnin birbirinden ayrılan ancak asıl konuya bağlı parçalarına verilen ad.*" olarak ifade edilir (Kaya, 2007, s. 313). Nazan Bekiroğlu'nun *Yûsuf ile Zûleyha* romanında birbirine bağlı ve hikâyeyi baştan sona taşıyan otuz sekiz tane olay halkası tespit edilmiştir. Bu halkalar řu şekilde sıralanabilir:

1 - Ken'an şehri ve çölün tasviri yapılır. Yûsuf'un çocukluğu anlatılır. Yûsuf bir gece şöyle bir rüya görür: "Güneş, ay, on bir yıldız, gökyüzü. Hepsi parlak, on bir yıldız Yûsuf'un arkasında durur. Ay sağ omzuna, Güneş önüne gelir durur. Etrafında dönerler, yerlere kadar eğilip secde ederler (Bekiroğlu, 2005, s. 24)."

2 - Yûsuf, babası Yakub'un koynunda "baba, baba" diye bağırır. Yakub, Yûsuf'un gözlerinin derinliklerinde on bir yıldızın, güneşin ve ayın secde ettiğini; su için endişeli ve ok yemiş acılı bir ceylan görür (s. 25).

3 - Babası Yûsuf'a: "Rüyayı kimseye anlatma" der. Sağ elinin başparmağını Yûsuf'un alınının ortasına koyar. Nil nehrinin buranın aydınlığından akacağını, Nil ceylanlarının bir gün bu alından su içeceğini düşünür, bilir. Bu peygamberlik müjdesidir (s. 26).

4 - Yûsuf'un güzelliği uğruna yollar aşıp gelen bedevi Yûsuf'a devetüyü heybeden çıkardığı bir ayna hediye eder (s. 28).

5 - Yûsuf, Bünyamin ve baba bir ana ayrı on büyük kardeş vardır. Yakub, ilahi nurun cezbesine kapılmış bir peygamberin diğer bir peygamberi sevdiği gibi Yûsuf'u sever. Yakub'un Bünyamin en küçükleri olmak üzere 12 çocuğu vardır (s. 30-31).

6 - Rüya kardeşler arasında duyulur, babalarını Yûsuf'tan kıskanırlar. Onlar da baba muhabbetine Yûsuf kadar muhtaçtır. Kardeşleri bu rüyaya inanmaz. Yûsuf'u; "bizden çok sevmek için gayret etti ve sevildi, görmediği düşü gördüm diyor," diye suçlarlar (s. 34-36).

7 - Kardeşler, Yûsuf'tan kurtulmak için plan yaparlar. Yûsuf'u alıp kırlara çıkacaklardır. On oğul, Yakub'a "Yûsuf'u da alıp kırlara çıkacağız" bize izin ver derler. Yakub ilk önce Yûsuf'u göndermek istemez, "kurt kapar onu" der. Ama sonuçta Yakub on oğlu yitirmemek için Yûsuf'a izin verir. On oğul gece planlarını yapar anahtar kelime Yakub'un sözüdür: "Onu kurt kapar (s. 37)."

8 - On ağabeyi Yûsuf'un başına toplanır, seni yalancı düş gören seni derler. Dokuzu öldürelim der, en büyükleri kuyuya atalım babamıza öldü diyelim der. Kuyuya atmaya karar verirler, gömleğini alırlar. Sandaletlerinden biri çıkar, bedevinin hediye ettiği ayna cebinden çimene yuvarlanır. Az ilerde bir karacanın kanı Yûsuf'un gömleğine sürülür. Karaca uçuruma atılır (s. 38,39).

9 - Yakub'un on oğlu döner ancak Yûsuf yoktur. En büyükten bir küçük: "Yarış yapıyorduk giysileri çıkarmıştık, Yûsuf başında bekliyordu. Emen taşının olduğu yerde Yûsuf'u kurt yemiş gömleğini bırakmış." der. Kanlı gömleği cebinden çıkararak babasına verir. En küçük kardeş "kurdu gördüm" der tasvir eder. Yakub gömleği koklar; "diş izi yok, yırtık yok," der (s. 40-43).

10 - Katilin kurbanı merakından dolayı ağabeyleri kuyunun yanına giderler. Hurma ve palmiye ağaçlarının arasında beklerken 15 develik Asya'dan Mısır'a baharat, ipek, inci, elmas götüren bir kervan kuyunun yanına gelir, mola verirler. Bir tanesi bakraç atar suya, ipe çekmeye başlar güzeller güzeli Yûsuf çıkar. On ağabey kervanbaşının karşısına dikilirler; "o bizim kölemizdir sürekli kaçıyor bıttık ondan size satalım" derler. Yûsuf, 20 dirheme verilir. İftira atılan kurt bu olaya şahittir (s. 44-48).

11 - Zûleyha, Nil Nehri'nin kenarında en soylu sarayda yaşar. Gece bir rüya görür. Rüyasında Ay Zûleyha'nın üzerinden geçerken, Zûleyha çok köşeli yıldıza dönüşüp Ay'ın içinden geçmektedir. Gül kokuları içinde Ay bir surete dönüşür. Zûleyha, rüyayı dadısına anlatır. Dadısı bunu aşka yorumlar (s. 60-62).

12 - Babası Zûleyha'yı Mısır'ın ikinci adamı olan Mısır azizi Potifar'a vermek ister. Zûleyha ile görüşürler, Zûleyha rüyasında gördüğu Ay'ın o olduğunu zanneder. Görkemli bir düğün yapılır. Potifar

Züleyha'yı mutlu edemez. “En nadide elmas olan Züleyha'yı Potifar işleyemez. Potifar'ın kadehi Züleyha'ya dar gelir. Potifar, elmastan yüzük taşı yapamaz (s. 63-65).”

13 - Esir pazarında mezat başlar, Yûsuf'un fiyatı arttıkça artar. Potifar, Züleyha'ya köle aramaktadır. Yûsuf'u beğenir, ağırlığınca altın, gümüş, inci, amber ve misk vererek Yûsuf'u alır. Yûsuf'un boynuna üçgen muhafaza içinde “Züleyha'nın Kölesi” olarak vasfı yazılır (s. 68-70).

14 - Züleyha, kadın; Yûsuf, çocuktur. Yûsuf, Züleyha'nın yanında büyür. Züleyha ses ve kokusundan gördüğü rüyayı hatırlar ve rüyada gördüğünün Yûsuf olduğunu anlar (s. 71-83).

15 - Züleyha her şeyde Yûsuf'u görür. Yûsuf'un “Efendim” demesi Züleyha'da “Efendim” kelimesini sözcüklerin şahı durumuna getirmiştir (s. 88-89).

16 - Züleyha, Mısırlı kadınların diline düşer, kalbini bir köleye kaptırdığı için ayıplanır kınanır. Züleyha dedikoduları duyar: “Ateşe düşmeyen yanmayı nereden bilsin (s. 98-99).”

17 - Züleyha, Yûsuf'u göstermek için davet verir. Yûsuf'u giydirirler, süslerler. Misafirlere gümüş tabakta portakal ve keskin birer gümüş bıçak verirler. Yûsuf içeri girince bütün kadınlar ellerini keser. Züleyha'ya hak verirler: “Onlar bir kez Züleyha yıllardır sınanmaktadır (s. 100-102).”

18 - Züleyha hizmetçileri evden uzaklaştırır. Sudan bir sebeple Yûsuf'u odasına çağırır. Yûsuf, Rabbinden Züleyha'yı istememeyi isteyebilmeyi ister (s. 103-109). Züleyha Yûsuf'a, Yûsuf kapıya koşar. Züleyha, arkadan uzanır, kaçan Yûsuf'un gömleğini tutar, gömlek yırtılır ve gömleğe kan damlar. Yûsuf'un sırtında Züleyha'nın parmak izi kalır. Kapı aniden açılır, Potifar ve adamları durumu görür. Potifar hangisine inanacağını bilemez, adamlarından biri gömlek arkadan yırtılmışsa Züleyha suçlu der. Bakarlar Züleyha suçludur (s. 110-112). Potifar, Züleyha'nın adı çıkmasın diye ve Mısır'ın geleceğini düşündüğü için suçu Yûsuf'a yükler ve Yûsuf'u zindana gönderir (s. 113-115). Kabahatin delili olarak Yûsuf'un gömleğini Mısır'ın Batı kapısındaki kuru hurma dalına asarlar (s. 116-120).

19 - Züleyha, Yûsuf'u çağırmadan odadaki putların gözlerini bağlamıştır. Demek ki putlar bu kadar âcizdir, kilden yapılmaları da bir zayıflıktır. Yûsuf'un: “Onlardan utanıyorsun da benim her şeyi bilen gören Rabb'imden neden utanmıyorsun?” dediğini hatırlar (s. 134-135). Züleyha, tapıntadaki bütün putlara sırtını çevirir çünkü onlar âcizdir (s. 136-138). Züleyha'nın ilk duası: “Aşkla aradan perdeler çekilsin. Tenim senin aşkında yok olsun” dur (s. 139).

20 - Yûsuf, zindanda çocukluğunda gördüğü aynı rüyayı görür: “Parlak, kocaman ve mavi bir yıldız katılır rüyasına. Hepsini bir saf tutarlar, Yûsuf'un önünde secde ederler. O mavi kocaman yıldız Yûsuf'un kalbine girer. Büyük bir acıyla uyanır, cenneti tamamlanır ve su ister. Firavun'un ekmeçisi ve şerbetçisi su getirir, kurumuş dudaklarına su serperler (s. 151-156).” Yûsuf, kendi rüyasını anlar ve yorumlar: “Güneş, Yakub; Ay, annesi; on bir yıldız, kardeşleri; mavi yıldız, Züleyha” dır. Kendisi de Nebi' dir. Yûsuf'a rüya yorum ilmi verilmiştir. Züleyha Rab'den yansıyan ışıktır (s. 155-156).

21 - Şerbetçi ile ekmeçisi zindana Yûsuf'un yanına gelerek gördükleri rüyaları anlatırlar. Şerbetçi, rüyasında yine şerbetler yapmaktadır. Ekmeçisi, rüyasında kafasında ekme tepsisi mısırın tersi yöne gitmektedir, Nil Nehri ters akmaktadır, başındaki tepsideki ekmeçileri kuşlar gagalamaktadır. Bu rüyaların yorumunu isterler. Yûsuf, şerbetçinin affedileceğini ancak ekmeçinin asılacağını söyler. Yûsuf'un dedikleri çıkar. Yûsuf, şerbetçiyle vedalaşırken Firavun'un yanında beni an der ancak şerbetçi bunu unuttur, aradan yıllar geçer (s. 160-161).

22 - Şerbetçi gideli yedi yıl olmuştur. Firavun ağır bir uykudan rüyayla uyanır. Bütün kâhin müneccim ve rüya yorumcularını çağırır: “Güneş doğmamış ama sabah yakındı, yedi besili ineği yedi zayıf ineğin yediğini sonra yedi dolgun başak yedi kurumuş başak gördüm.” der. Yorumcular yorumlayamaz. Firavun, susar; şerbetçi su getirirken Yûsuf aklına gelir, bu rüyayı bir tek o yorumlayabilir der. Yûsuf'un yorumu: “Yedi yıl bolluk, yedi yıl kıtlık. İlk yedi yılda önlem alınmalı tahıllar başaklarında saklanmalı, her tarla ekilmeli,” şeklindedir. Şerbetçi gider bu yorumu Firavun'a anlatır, Firavun Yûsuf'u görmek ister (s. 162-167).

23 - Şerbetçi tekrar zindana gelir. Yûsuf'a müjde verir. Yûsuf: “Sor bakalım efendine Mısırlı kadınlar ellerini neden kesti” der. Firavun araştırır toplantı yapar. Yûsuf'un zindana atılmasında payı olan herkes zindana çağırılır. Potifar ölmüştür (s. 168-170).

24 - Kadınlar yaşlanmıştır. Yûsuf 12 yıldır zindandır. Kadınlar Yûsuf'un suçsuz olduğunu söylerler. Züleyha ve Yûsuf getirilir. Firavun, Züleyha'ya söyleyecek bir şeyin var mı diye sorar. Züleyha: "O masum onu isteyen bendim" der (s. 170-174).

25 - Firavun, Yûsuf'u Mısır'a aziz yaptırır ve Züleyha ile evlendirir (s. 177).

26 - Züleyha nikâh sabahı aynaya bakar yüzündeki çizgileri ve bu çizgilerin oluş nedenlerini sıralar. Suretin arkasındaki aslı ister. Duası kabul olur, eski güzelliğine kavuşur. Sureti aşmıştır artık hiç aynaya bakmaz (s. 181-182).

27 - Yedi yıllık bolluğun ardından kıtlık başlar. Yoksul düşen Mısırlılar adak bulamadıkları için ortaklaşa söyledikleri bir kasideyi Nil'in sularına bırakırlar. Nil'in sularına bırakılan kaside, Ey! Nil, yine çoş diye devam eden bir övgü şiiridir (s.188-190).

28 - Züleyha servetini acı çeken yoksullar için geri ister. Dua eder, duası kabul olur ve acı çekenlere dağıtarak servetini bitirir. İlk servetini Yûsuf'tan haber getirenlere dağıtmıştır (s. 193-194).

29 - Mısır azizinin halkını kıtlıktan kurtardığı ve çevre yerlerden gelenlere de yardım ettiğini duyan Kenan'daki Yakub, oğullarını tahıl almak için Mısır'a Yûsuf'un yanına gönderir. Yakub, iyi haberle gelin derken Yûsuf'tan bir haber bekler (s. 193-197).

30 - Yûsuf, babası Yakub'a bir mektup yazmak ister. Mektubunu tamamlar altına adını yazar. Ancak kuyuda, zindanda, Züleyha'nın odasında yanında bulunan mavi bir ışık kâğıdın üzerinden geçer ve her şeyi siler. Yûsuf mektubu birkaç kez tekrar yazsa da tekrar silinir. Bir ses ona: "Senin yazacakların o yüce kattaki kitapta kayıtlı değil, senin Yakub'a kavuşman yazdığın yazıdan değil, rüzgârın götüreceği kokundan olacaktır," der (s. 198-199).

31 - Yûsuf'un kardeşleri üç kez Mısır'a gidip gelirler, ilkinde Yûsuf onları tanır, onlar Yûsuf'u tanımaz. Bu gelişlerinde Bünyamin yanlarında yoktur. Yûsuf bir dahaki gelişlerinde onu da getirmelerini ister. İkincisinde, Yakub Bünyamin'i verirken Yûsuf'un başına gelenler onun da başına gelir diye korkar. Babalarının uyarıları üzerine farklı kapılardan girerek Mısır'a varırlar. Kanlı gömleği Yakub'a vermiş olan Yehuda, Batı Kapısı'ndan girerken rüzgâr Yûsuf'un gömleğinin kokusunu ona taşır (s. 200-202).

32 - Yûsuf, Bünyamin'i yanında alıkoyar ve gerçeği ona açıklar. Yakub, küçük oğlunu göremeyince yine kahrolur (s. 200).

33 - Üçüncüsünde ağabeyleri Yûsuf ve Bünyamin'i aramak için yola çıkarlar. Yûsuf'un katına çıktıklarında Yûsuf onlara Yûsuf ve Bünyamin'e neler yaptıklarını sorar. Hep bir ağızdan "Yoksa sen Yûsuf musun?" derler. Yûsuf, onaylar (s. 201).

34 - Yûsuf; Yakub'u sorar, gözlerine sürmesi için, gömleğini verir. Yehuda alır, açık baş, çıplak ayak gece gündüz demeden koşar. Mısır'ın Doğu Kapısı'ndan çıktıkları anda Yûsuf'un kokusu Yakub'a ulaşmıştır. Yakub'un gözleri bu kokunun etkisiyle açılır (s. 201-202).

35 - Yakub, ailesini de alarak Mısır'a varır. Yûsuf onları Mısır'ın kapısında karşılar, sarayına götürür, Mısır'da kıtlık bitmiştir (s. 202).

36 - Yûsuf, babasını kendi koltuğuna oturtur. On bir kardeşiyle beraber annesi, babası; on bir yıldız, ay, güneş meleklerin Âdem'e secdesi hükmünce Yûsuf'a eğilirler, selam verirler. Kapı açılır, odaya Züleyha girer. Yûsuf'un gerçekleşen rüyasına katılır (s. 202).

37 - Firavun, erkinin simgesi geniş gerdanlığını bırakarak tapınağa girer. Bir sürü tanrı vardır, sonra en büyük tanrı Ra, güneş tanrısı. Geleneğe göre Firavun olacak olan tapınağa götürülür ve baş tanrı olan put hafifçe başını öne eğerek Firavun'u onaylar. Firavun, rahibin bu onay için heykeli ittiğini fark eder, bu yüzden puta olan saygı ve itibarı gider. Bütün güç başrahibin elindedir. İsterse heykeli hareket ettirmeyebilir. Firavun, gelecekte Yûsuf'un yanında hatırlanmayı ister. Rabbine yönelir, mabette secde eder (s. 205-215).

38 - Yûsuf; "Mülkten nasibimi aldım, rüya ilmini verdin bana. Beni salihlerin arasına kat (Yûsuf Sûresi 101. Ayet)" diye dua eder (s. 219).

Rüya Motifi

Stith Thompson motifi, bir masaldaki en küçük unsur olarak ifade etmektedir ve bu unsurun gelenekte sürekli bir varoluş gücüne sahip olduğunu belirtir (Ekici, 2007, s. 112,113). Masallar dilden dile yayılırken varyantlara ayrılırlar. Bu varyantların olay örgülerinde birtakım değişiklikler olsa da motifleri aynı kalır değişmez. Thompson, motifi; “Tanrılar, olağanüstü hayvanlar, cadı, dev, peri, hain üvey anne, gözde olan en küçük çocuk” “Büyümlü objeler, acayip inanmalar, olağanüstü görenekler” “Tek tek olaylar” olmak üzere üçe ayırır. Ona göre motif olmanın en önemli şartı geleneğin bir parçası olmasıdır (Ekici, 2007, s. 112,113). Motifin varlığını sürdürmesi taşıdığı olağanüstü özellikler sayesinde. Olağanüstü özellikler motiflere yaşama gücü vermektedir (Kaya, 2007, s. 532). Halk hikâyelerinin ve masalların ana motiflerinden biri olan “rüya”, Stith Thompson’un *Halk Edebiyatı Motif İndeksi (The Motif Index of Folk Literature)* adlı eserinde yer alan motif tasnifine göre;

“D- Sihir” bölümünde, D. 1712.3. Rüya Tabircisi

“F- Olağanüstülükler” bölümünde, F. 1068. Realist Rüya

“J- Akıllılar ve Aptallar” bölümünde, J. 157. Rüyada Öğrenilen Bilgi

“L- Kaderin Ters Dönmesi” bölümünde, L. 425. Geleceği Gösteren Rüya Sürgüne Sebep Olur

“M- Geleceğin Tayini” bölümünde, M. 341.2.21.1. Kehanetler (Rüya Vasıtasıyla)

“T- Cinsiyet” bölümünde, T.11. 3 Rüyada Aşık Olma bölümlerinde yer almaktadır (Thompson, 1955-1958, C 1-IV).

Rüya, uyku esnasında zihinden geçen hayal dizisi olarak tarif edilmektedir. Babil ve Asur medeniyetlerinde ölü ruhların rüyalarda kötü etkilere sebep olduğuna inanılmaktaydı. Bu rüyalardan kurtulmak için Babil rüya tanrıçası Mamu’dan fayda umulurdu. MÖ 5000 yıllarına kadar inen balçık tabletler üzerine yazılmış Babil ve Asur rüya kitapları bulunmaktadır (Günay, 2008, s. 117).

Mısırlılar rüyaları tanrılardan gelen mesaj olarak nitelemekteydi. Mısır rüya tanrısı Serapis, rüyada günah işleyenlerin tövbe etmelerini sağlardı ayrıca gelecek tehlikelere karşı uyarırdı. Rüya bir nevi tanrı ile konuşmaydı. Mısır’da Rüya Tanrısı Serapis adına yapılan birçok tapınak vardı ve rüya yorumcuları ile kâhinler buralarda oturmakta idi (Günay, 2008, s. 117).

Türk kültüründe de rüya önemli bir yere sahiptir. Oğuz Kağan Destanı’nda, Oğuz Kağan’ın aksakallı, kır saçlı, tecrübeli nazırı Uluç Türk rüyasında gün doğusundan günbatısına doğru uzanan altın bir yay ve kuzeye doğru giden üç gümüş ok görür. Uluç Türk, bu rüyasını Oğuz Kağan’a şöyle açıklar: “*Ey kağanım senin ömrün hoş olsun. Gök tanrı düşümde verdiği bakikate çıkarırsın. Tanrı bütün dünyayı senin uruğuna bağışlasın.*” Oğuz Kağan, Uluç Türk’ün sözünü beğenir ve öğüdünü dinler. Sabah olunca büyük ve küçük oğullarını yanına çağırarak rüyanın yorumuna göre onları doğu ve batı yönünde gönderir (Bang, Arat, 1936, s. 30,31). Ardından ülkesini oğulları arasında bölüştüren Oğuz Kağan’ın rüyaya verdiği önemi buradan görebiliyoruz. Rüya, aşıklık geleneğinde de belirleyici bir role sahiptir. Aşık, rüyasında pir elinden bade içerek saz çalmaya ve söz söylemeye başlar. Rüya, bu yönüyle aşıklığa geçişin en önemli aşamasıdır.

İslamiyet’te rüya, ayet ve hadislerde geçmektedir. Bunlardan hareketle İslam âlimleri rüyayı üç sınıfa ayırırlar. Birincisi Allah tarafından bir melek vasıtasıyla gönderilen rüyadır ve asıl rüya budur. İkincisi eski hatıraların etkisiyle görülen rüyadır. Üçüncüsü şeytan tarafından bir kandırmadır (Günay, 2008, s. 120). Kur’an-ı Kerim’de Hz. İbrahim, Hz. Yûsuf ve Hz. Muhammed’in rüyalarına yer verilmektedir. Hz. İbrahim rüyasında oğlu İsmail’i kurban ettiğini görür ve bunu gerçekleştirmeye çalışırken Allah tarafından ona bir koç gönderilir. Hz. İbrahim rüyasına sadık kaldığı için ona koç gönderilmiştir. Hz. Muhammed (sav) Hudeybiye seferine çıkarken rüyasında Mekke’nin fethini görmüş, rüyası bir yıl sonra gerçekleşmiştir. Hz. Yûsuf’un rüyası ise Yûsuf Kıssası’nın anlatıldığı Yûsuf Suresi’nde yer almaktadır. Yûsuf, rüyasında on bir yıldız ile güneş ve ayın kendisine secde ettiğini görür. Babası Hz. Yakub bu rüyayı rabbin seni seçecek ve sana rüya tabirini öğretecek diye yorumlar. Hz. Yûsuf’un bu rüyası gerçekleşir (Tatçı, Çeltik, 1995, s. XIV, XV, XVI).

Nazan Bekiroğlu’nun “Yûsuf ile Züleyha” Romanında Rüya Motifi

Nazan Bekiroğlu, Yûsuf ile Züleyha romanının son kısmı olan “Yazıcının Son Sözü, Yazının Kaderi” bölümünde bu hikâyenin rüyanın hikâyesi olduğunu vurgular: “*Yûsuf’un rüyası bir peygamber rüyasıdır ve gerçekleşmiştir. Züleyha’nın rüyası da ilk başta yanlıtsa da gerçekleşmiştir. Firavun’un rüyası bir hükümdar rüyasıdır. Nil nehrinin rüyası görülmeyen rüyadır. Bu hikâyede yazılmayan tek rüya yazıcının rüyasıdır.*” Kısaca yazara göre; Tüm

yaşananlar tabiri sonraya bırakılmış bir rüya gibidir (Bekiroğlu, 2005, s. 223,224).” Yûsuf ile Züleyha hikâyesinin merkezinde rüya motifi vardır. Hikâye, Yûsuf’un gördüğü rüya ile başlar ve şekillenir.

Yûsuf’un Rüyası

Altı bölümden oluşan romanın üç bölümü “Yûsuf’un Rüyası, Züleyha’nın Rüyası ve Firavun’un Rüyası” başlıklarından oluşmaktadır. Söz başının ardından ikinci bölüm “Yûsuf’un Rüyası”dır. Yûsuf, babasının koynunda yatarken bir rüya görür: “Güneş, ay, on bir yıldız, gökyüzü. Hepsini parlak, on bir yıldız Yûsuf’un arkasında durur. Ay sağ omzuna, Güneş önüne gelir durur. Etrafında dönerler, yerlere kadar eğilip secde ederler (2005, s. 24).” Bu rüya, Thompson’un *Halk Edebiyatı Motif İndeksi*’ne göre:

F- Olağanüstülükler, F. 1068. Rüya;

L- Kaderin Ters Dönmesi, L. 425. Geleceği Gösteren Rüya Sürgüne Sebep Olur;

M- Geleceğin Tayini, M. 341.2.21.1. Kehanetler (Rüyada) olarak tasnif edilebilir.

Rüyada görülenler olağanüstü özelliğe sahiptir ve kehanet niteliğindedir, yani rüya geleceğe işaret etmektedir. Hz. Yûsuf’un rüyası da onun gelecekte peygamber olacağına işaret eder. Aynı zamanda Yûsuf’un gördüğü bu rüya, onun memleketinden uzaklara yani sürgüne gönderilmesine neden olmuştur.

Yûsuf, babası Yakub’un koynunda “baba, baba” diye bağırır. Yakub, Yûsuf’un gözlerinin derinliklerinde on bir yıldızın, güneşin ve ayın secde ettiğini; su için endişeli ve ok yemiş acılı bir ceylan görür (2005, s. 25). Babası Yûsuf’a: “Rüyayı kimseye anlatma!” der. Sağ elinin başparmağını Yûsuf’un alnının ortasına koyar. Nil nehrinin buranın aydınlığından akacağını, Nil ceylanlarının bir gün bu alından su iğeceğini düşünür, bilir. Bu Peygamberlik müjdesidir (2005, s. 26).

Rüya, kardeşler arasında duyulur, babalarını Yûsuf’tan kıskanırlar. Onlar da baba muhabbetine Yûsuf kadar muhtaçtır. Kardeşleri bu rüyaya inanmaz. Yûsuf’u, kendilerinden çok sevmek için gayret ettiğini ve görmediği düşü gördüm dediğini düşündükleri için suçlarlar. Yûsuf’u kırlara çıkaracağız bahanesiyle alıp götürürler ve bir kuyuya atarlar. Gömleğini de bir karacanın kanına sürerek Yakub’a verirler. Yûsuf’u kurt kaptı derler (2005, s. 37-43).

Hikâyenin sonunda Yakub ve ailesi Mısır’a Yûsuf’un yanına gelirler. Yûsuf, babasını kendi koltuğuna oturtur. Annesi, babası ve on bir kardeşi; ay, güneş ve on bir yıldızdır. Meleklerin Âdem’e secdesi hükmünce Yûsuf’a eğilirler selam verirler. Kapı açılır, odaya Züleyha girer. Yûsuf’un gerçekleşen rüyasına katılır. Böylece Yûsuf’un gördüğü rüya gerçeğe olmuştur (2005, s. 202).

Züleyha’nın Rüyası

Züleyha, Nil Nehri’nin kenarında en soylu sarayda yaşar. Gece bir rüya görür: “Ay üzerinden gezerken, Züleyha çok köşeli yıldızla dönüşüp Ay’ın içinden geçiyor. Gül kokuları içinde Ay bir surete dönüşüyor (2005, s. 60).” Rüyayı dadısına anlatır. Dadısı bunu aşka yorumlar. Bu rüya, Thompson’un *Halk Edebiyatı Motif İndeksi*’ne göre:

F- Olağanüstülükler, F. 1068. Realist Rüya;

M-Geleceğin Tayini, M. 341.2.21.1. Kehanetler (Rüyada)

T- Cinsiyet, T.11. 3. Rüyada Âşık Olma şeklinde tasnif edilebilir.

Züleyha’nın rüyasında olağanüstü özellikler vardır ve Züleyha rüyasında hem geleceğe görmüş hem de âşık olmuştur. Babası Züleyha’yı Mısır’ın ikinci adamı olan Mısır azizi Potifar’a vermek ister. Züleyha ile görüşürler, Züleyha, rüyasında gördüğü Ay’ın o olduğunu zanneder. Görkemli düğün yapılır. En nadide elmas olan Züleyha’yı Potifar işleyemez. Potifar’ın kadehi Züleyha’ya dar gelir. Potifar elmadan yüzük taşı yapamaz. Züleyha kendi rüyasını yanlışa yormuştur (2005, s. 63-65).

Yûsuf, Züleyha’nın yanında büyür. Züleyha, ses ve kokusundan gördüğü rüyayı hatırlar: “Züleyha’nın kalbinde Yûsuf’un gözleri bir derin kuyu, bir derin leyladır, elleri bir salkım üzümdür. Yûsuf’un alnından ırmaklar geçer, ceylanlar o ırmaktan su iğer. Züleyha; Leyla ile Mecnun, Aslı ile Kerem ve Ferhad ile şirin’e seslenir (2005, s. 71-83).” Züleyha’nın rüyası ilk başta yanılırsa da Yûsuf’a olan duyguları ile gerçekleşmiştir.

Yûsuf'a Rüya Yorum İlimi Verilmesi

Yûsuf, zindanda çocukluğunda gördüğü aynı rüyayı görür: “Parlak, kocaman ve mavi bir yıldız katılır rüyasına. Hepsini bir saf tutarlar Yûsuf'un önünde secde ederler. O mavi kocaman yıldız Yûsuf'un kalbine girer. Büyük bir acıyla uyanır, cenneti tamamlanır ve su ister (2005, s.154).” Firavun'un ekmeçisi ve şerbetçisi su getirir, kurumuş dudaklarına su serperler. Bu rüya, Thompson'un *Halk Edebiyatı Motif İndeksi*'ne göre:

- F- Olağanüstülükler, F. 1068. Realist Rüya;
- M- Geleceğin Tayini, M. 341.2.21.1. Kehanetler (Rüyada);
- D- Sihir, D. 1712.3. Rüya Tabircisi olarak tasnif edilebilir.

Hız. Yûsuf'un rüyası olağanüstü özelliklere sahiptir ve bir kehanettir. Bu rüyada Yûsuf'a rüya yorum ilmi verilmiştir ve ilk rüyada olduğu gibi geleceğini görür. Yûsuf kendi rüyasını anlar ve yorumlar: “Rüyada gördüğü Güneş Yakub, Ay annesi, on bir yıldız kardeşleri, mavi yıldız Züleyha'dır. Kendisi de Nebi'dir. Yûsuf'a rüya yorum ilmi verilmiştir. Züleyha Rab'den yansıyan ışıktır (2005, s. 155-156).”

Şerbetçi ile Ekmeçî'nin Rüyası

Şerbetçi ile ekmeçî, zindana Yûsuf'un yanına zindana gelerek gördükleri rüyaları anlatırlar. Şerbetçi, rüyasında yine şerbetler yapıyor. Ekmeçî, rüyasında kafasında ekmeçî tepsisi Mısır'ın tersi yöne gidiyor, Nil Nehri ters akıyor, başındaki tepsideki ekmeçîleri kuşlar gagalıyor (2005, s. 160). Bu rüya, Thompson'un *Halk Edebiyatı Motif İndeksi*'ne göre:

- D- Sihir, D. 1712.3. Rüya Tabircisi;
- F- Olağanüstülükler, F. 1068. Realist Rüya;

M- Geleceğin Tayini, M. 341.2.21.1. Kehanetler (Rüyada) olarak tasnif edilebilir. Rüyada görülenler olağanüstü özelliğe sahiptir ve kehanet niteliğindedir. Yûsuf'tan bu rüyaların yorumunu isterler. Yûsuf, şerbetçinin affedileceğini ancak ekmeçînin asılacağını söyler. Yûsuf'un dedikleri çıkar. Ekmeçî asılır, Şerbetçi affedilir (2005, s. 160,161).

Firavun'un Rüyası

Şerbetçi gideli yedi yıl olmuştur. Firavun ağır bir uykudan rüyayla uyanır. Bütün kâhin müneccim ve rüya yorumcularını çağırır: “Güneş doğmamış ama sabah yakındı, yedi besili inegi yedi zayıf inegin yediğini sonra yedi dolgun başak yedi kurumuş başak gördüm.” der (2005, s. 163). Bu rüya, Thompson'un *Halk Edebiyatı Motif İndeksi*'ne göre:

- D- Sihir, D. 1712.3. Rüya Tabircisi;
- F- Olağanüstülükler, F. 1068. Realist Rüya;
- M- Geleceğin Tayini, M. 341.2.21.1. Kehanetler (Rüyada) olarak tasnif edilebilir.

Firavun'un rüyasında olağanüstülükler vardır ve bu rüya gelecekte olacakları bildiren bir kehanettir. Yorumcular rüyayı yorumlayamaz. Firavun tekrar susar, şerbetçi su getirirken Yûsuf aklına gelir, “bu rüyayı bir tek o yorumlayabilir” der. Zindan'a Yûsuf'un yanına gider. Yûsuf'un yorumu: “Yedi yıl bolluk, yedi yıl kıtlık. İlk yedi yılda önlem alınmalı tahıllar başaklarında saklanmalı, her tarla ekilmeli,” şeklindedir. Şerbetçi gider Firavun'a anlatır, Firavun Yûsuf'u görmek ister. Firavun, Yûsuf'un suçsuz olduğunu anlayınca onu Mısır'a aziz yaptırır ve Züleyha ile evlendirir (2005, s. 177).

Firavun'un gördüğü rüya gerçekleşir. Yûsuf'un yorumu doğru çıkar. Yedi yıllık bolluğun ardından kıtlık başlar. Yoksul düşen Mısırlılar adak bulamadıkları için ortaklaşa söyledikleri bir kasideyi Nil'in sularına bırakırlar (2005, s.188-190). Önceden önlem alındığı için Yûsuf, halkı kıtlıktan kurtarır. Yûsuf romanın sonunda dua bölümünde kendisine rüya ilmi verildiği için dua eder: “Mülkten nasibimi aldım, rüya ilmini verdin bana. Beni Salihlerin arasına kat (Yûsuf Sûresi 101. Ayet).” (2005, s. 219)

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Yûsuf ile Züleyha Hikâyesi Tevrat, İncil ve Kur'an-ı Kerim'de yer almaktadır. Ayrıca hem klasik edebiyatta hem de halk edebiyatında birçok Yûsuf ile Züleyha hikâyesi yazılmış söylenmiştir. Bu hikâye bütün dünya edebiyatını etkilemiş ve etkilemeye devam etmektedir. Hikâyenin klasik olay örgüsü ve motifleri aynı kalmakla beraber birçok varyantı ortaya çıkmıştır. Nazan Bekiroğlu, “yûsuf ile züleyha,

kalbin üzerinde titreyen hüzün” olarak ifade ettiği Yûsuf ile Züleyha hikâyesini klasik hikâyenin olay örgüsüne bağlı kalarak yeniden oluşturmuştur. Romanda Züleyha'nın duyguları yoğunlukla ele alınmış, aşkın tarifi etrafıca yapılmıştır. Yûsuf ile Züleyha romanında olay halkası da diyebileceğimiz otuz sekiz epizot yer almaktadır. Bu halkalar bir araya gelerek asıl konuyu oluşturmaktadır. Yusuf ile Züleyha hikâyesinin olay halkalarının en önemli parçası rüya motifi ve buna bağlı olaylardır.

Rüya motifi, masallarda ve halk hikâyelerinde önemli bir yer tutar. Mısırlılar rüyaları tanrılardan gelen mesaj olarak nitelemektedir. Türk ve İslam kültüründe de rüya önemli bir yere sahiptir. Oğuz Kağan Destanı'nda Uluğ Türk'ün gördüğü rüya Hun Türklerinin kaderini belirler. Kur'an-ı Kerim'de Hz. İbrahim, Hz. Yûsuf ve Hz. Muhammed'in (S.A.V) rüyalarına yer verilmektedir. Nazan Bekiroğlu, Yûsuf ile Züleyha romanının son kısmında bu hikâyenin rüyanın hikâyesi olduğunu vurgular. Roman Yûsuf'un rüyasıyla başlar ve bunu Züleyha'nın rüyası, şerbetçi ile ekmekçinin rüyası, Firavun'un rüyası izler. Ayrıca Yûsuf'a zindanda rüya yorum ilmi verilmiştir. Rüya motifi, bütün Yûsuf ile Züleyhalarda olduğu gibi Nazan Bekiroğlu'nun Yûsuf ile Züleyha'sında hikâyenin en önemli unsuru olarak devam etmektedir. Romandaki rüyalar, Thompson'un *Halk Edebiyatı Motif İndeksi*'ne göre:

D- Sihir, D. 1712.3. Rüya Tabircisi

F- Olağanüstülükler, F. 1068. Realist Rüya;

L- Kaderin Ters Dönmesi, L. 425. Geleceği Gösteren Rüya Sürgüne Sebep Olur;

M- Geleceğin Tayini, M. 341.2.21.1. Kehanetler (Rüya Vasıtasıyla);

T- Cinsiyet, T.11. 3. Rüyada Aşık Olma olarak tasnif edilmiştir.

Görüldüğü gibi rüya motifi zengin bir içeriğe sahiptir. Yûsuf ile Züleyha hikâyesinde rüyalar; sihir, olağanüstülük, kader, kehanet, aşk gibi diğer motiflerle ilişkilidirler. Bu da hikâyenin yaygınlık kazanmasında ve merakla okunmasında etkilidir.

Etik Beyan

“Nazan Bekiroğlu'nun *Yûsuf ile Züleyha Romanının Olay Halkaları ve Rüya Motifi*” başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel kurallara, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir. Bu araştırmada doküman incelemesi yapıldığından etik kurul kararı zorunluluğu bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Alptekin, A. B. (1997). *Halk Hikâyelerinin Motif Yapısı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Aytaç, G. (2009). *Karşılaştırılmal Edebiyat Bilimi*. İstanbul: Say Yayınları.
- Bang, W. ve Arat, R. R. (1936). *Oğuz Kağan Destanı*, İstanbul: Burhaneddin Basımevi.
- Bekiroğlu, N. (2005). *Yûsuf ile Züleyha Kalbin Üzerinde Titreyen Hüzün*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Daşdemir, Ö. (2012). *Halk Hikâyesi Olarak Yûsuf İle Züleyha*. İstanbul: Fenomen Yayınları.
- Ekici, M. (2007). *Halk Bilgisi (Folklor) Derleme ve İnceleme Yöntemleri*. Ankara: Geleneksel Yayınları.
- Günay, U. (2008). *Türkiye'de Aşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi* (5. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kaya, D. (2007). *Türk Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Koncu, H. (2013). Yûsuf ve Züleyhâ. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. 44. Cilt. s. 39-41. İstanbul: TDV Yayınları
- Tatçı, M. ve Çeltik, H. (1995). *Türk Edebiyatında Tasavvufî Rü'yâ Tabirâmeleri*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Thompson, S. (1955-1958). *Motif Index of Folk-Literature*. U.S.A.: İndiana University. C I-VI.
- Tozlu, N. (2014). *Bayburtlu Ağlar İrşâdi Baba Yûsuf ile Zelîba İnceleme Metin*. Erzurum: Bakütam Yayınları.

İnternet Kaynakları:

TDK Güncel Türkçe Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/> (E. T.: 29. 10. 2021, 00.01)

EXTENDED ABSTRACT

The story of Yusuf and Züleyha takes place in the holy books of three religions, the Torah, the Bible, and the Qur'an. This story has influenced the whole world of literature and continues its effect today. The story of Yusuf and Züleyha differs from other folk tales in that it passes from the holy books to classical literature and then to the oral tradition. Nazan Bekiroğlu reconstructed the story of Yusuf and Züleyha,

which he expressed as "Yûsuf and Züleyha, the sadness that trembles on the heart", adhering to the plot of the classical story. In the novel, Züleyha's feelings are handled intensely and the definition of love is made in detail. In the novel Yusuf and Züleyha, there are nearly forty episodes, which are also called the event loop. These rings come together to form the main subject. The most important part of the plot of the story of Yusuf and Züleyha is the dream motif and related events. While writing the book, the author imagines himself in Hagia Sophia. Work; It consists of six parts: "The Word, Yusuf's Dream, Züleyha's Dream, Pharaoh's Dream, Prayer, and The Last Word of the Scribe". Event ring; In event-based texts such as stories and novels, it is known as events that help to reach the main event and are connected. Another name for the event loop is an episode. In the novel Yusuf and Züleyha, there are nearly forty events. These event circles came together and formed the main subject of the novel. One of the most important motifs in fairy tales and folk tales is the dream motif. The dream motif is in the motif index; The extraordinary dream, the knowledge learned in the dream, the prophecy, and falling in love in the dream are numbered in the sections. The dream has an important and decisive place in the life of society since the years before Christ. There was a dream god in Egypt, and dreams were known as messages from the gods. Dreams also have an important place in Turkish culture. In the Oguz Kagan Epic, Oguz Kagan determines the fate of his country according to the interpretation of his dream. The dream also takes place in the tradition of minstrelsy. In the minstrel's dream, the pair drinks bade from his hand and begins to play the instrument and speak. In Islam, it is believed that some of the dreams are sent by Allah and these dreams are considered sacred. In the Qur'an, Hz. Abraham, Hz. Yusuf and Hz. Muhammad's dreams are included. The dream motif is at the center of the story of Yusuf and Züleyha. The story begins and takes shape with the dream that Yusuf saw. The dream that Hz. Yusuf saw at a young age as a harbinger of his becoming a prophet. However, his brothers, who heard this dream, threw him into the well. This dream, according to Thompson's Motif Index of Folk Literature: F- Extraordinary, F. 1068. Dream; L- The Reversal of Fate, L. 425. The Future Dream Causes Exile; Under M- Forecasting of the Future, it may be numbered as M. 341.2.21.1. Prophecies (In a Dream). The things seen in the dream have extraordinary properties and are prophetic, that is, the dream points to the future. Hz. Yusuf's dream indicates that he will be a prophet in the future. Another dream is Züleyha's dream. In this dream, Züleyha sees Yusuf and his love for him. This dream, according to Thompson's Motif Index of Folk Literature: F- Extraordinary, F. 1068. Realist Dream; M-Determination of the Future, M. 341.2.21.1. Prophecies (In Dreams) and T-Gender, T.11. 3. Falling in Love in a Dream can be classified as. There are extraordinary features in the dream and Züleyha both saw the future in her dream and fell in love. The third dream is the dream that Yusuf saw again. In this dream, Yusuf also sees Züleyha. This dream, according to Thompson's Motif Index of Folk Literature: D- Magic, D. 1712.3. Dream Interpreter; F- Extraordinary, F. 1068. Realist Dream; M- Foreshadowing of the Future, M. 341.2.21.1. Prophecies (In a Dream), may be numbered. Hz. Yusuf's dream has extraordinary properties and is a prophecy. In this dream, Yusuf sees his future as in the first dream. The fourth dream is the dream of the hops and bread maker. These dreams of Hz. Yusuf comments. This dream, according to Thompson's Motif Index of Folk Literature: D- Magic, D. 1712.3. Dream Interpreter; F- Extraordinary, F. 1068. Realist Dream; M- Foreshadowing of the Future, M. 341.2.21.1. Prophecies (In a Dream), may be numbered. Those seen in dreams have extraordinary properties and are prophetic. The fifth dream is Pharaoh's dream. This dream is about the future of Egypt. No one but Yusuf can interpret this dream. This dream, according to Thompson's Motif Index of Folk Literature: D- Magic, D. 1712.3. Dream Interpreter; F- Extraordinary, F. 1068. Realist Dream; M- Foreshadowing of the Future, M. 341.2.21.1. Prophecies (In a Dream), may be numbered. There are extraordinary things in the dream, and this dream is a prophecy that informs what will happen in the future. The most important part of the plot of the story of Yusuf and Züleyha is the dream motif and the events related to this motif.